

СИНТЕЗ ЗМІШАНОЛІГАНДНИХ КОМПЛЕКСНИХ СПОЛУК КУПРУМУ(II) НА ОСНОВІ АРИЛАМІДІВ БЕНЗІМІДАЗОЛ-2-ТІОКАРБОНОВОЇ КИСЛОТИ І ТРИГАЛОГЕНКАРБОНОВИХ КИСЛОТ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Синтезовані змішанолігандні комплексні сполуки купруму(II) на основі ариламідів бензімідазол-2-тіокарбонОВОЇ кислоти і тригалогенкарбонОВИХ кислот. Встановлено їх склад, будову та досліджено можливе практичне використання як перспективних додатків до індустриальних оливо.

Ключові слова: комплексні сполуки купруму(II), тіоаміди, галогенкарбонОВІ кислоти

Abstract

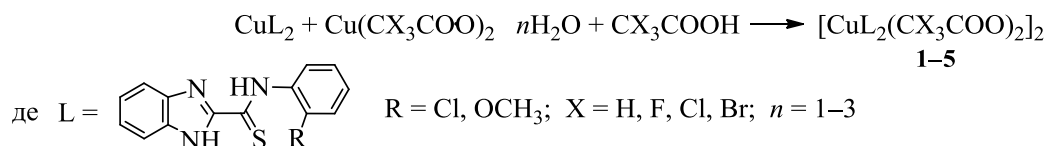
Mixed-ligand complex compounds of Copper(II) based on arylamides of benzimidazole-2-thiocarboxylic acid and trihalogenecarboxylic acids have been synthesized. Their composition and structure have been established and studied possible practical use as perspective additives for industrial oils.

Keywords: complex compounds of Copper(II), thioamides, halogenecarboxylic acids

Координаційні сполуки металів з ароматичними і гетероциклічними тіоамідами володіють низкою цінних функціональних властивостей: каталітичними, біологічними, триботехнічними та іншими [1]. Так, встановлено [2], що при введенні комплексних сполук купруму(II) на основі гетариламідів, як додатків, до складу індустриальних оливо, значно покращуються протизношувальні і антифрикційні властивості останніх.

Нами синтезовані змішанолігандні комплексні сполуки купруму(II) на основі ариламідів бензімідазол-2-тіокарбонОВОЇ кислоти і тригалогенкарбонОВИХ кислот як перспективні протизношувальні та антифрикційні добавки до індустриальних оливо. Можливість їх використання в цій якості ґрунтується на наявності в їх структурі тригалогенметильних радикалів, а також можливого підсилення їх експлуатаційних характеристик за рахунок синергізму та наявності в їх структурі тіоамідного ліганду.

Як вихідні сполуки для синтезу змішанолігандних комплексів використовували метал-хелати купруму(II) на основі N-о-хлорфенілбензімідазол-2-карботіоаміду або N-о-аназілбензімідазол-2-карботіоаміду, тригалогенацетати купруму(II) та тригалогенкарбонОВІ кислоти. Координаційні сполуки купруму(II) на основі ариламідів бензімідазол-2-тіокарбонОВОЇ кислоти і тригалогенкарбонОВИХ кислот отримували за схемою

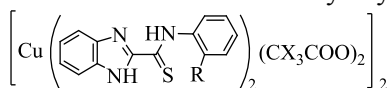

Склад синтезованих сполук 1–5 доводили елементним аналізом (табл. 1), а їх будову – ІЧ-спектроскопією.

В ІЧ-спектрах синтезованих сполук наявні інтенсивні валентні коливання $\nu(\text{NH})$ в інтервалі 3115–3020 cm^{-1} , характерні для N–H зв'язку гетероциклічного фрагмента. Валентні коливання $\nu(\text{C}=\text{N})$ бензімідазольного фрагмента спостерігали у вигляді середньо інтенсивної смуги коливань в інтервалі 1635–1610 cm^{-1} . При інтерпретації ІЧ-спектрів змішанолігандних комплексних сполук фіксували три характеристичні смуги поглинань – «В»-смуга (в інтервалі 1602–1420 cm^{-1}); «D»-смуга (в інтервалі 1330–1110 cm^{-1}) і «Е»-смуга (в інтервалі 970–740 cm^{-1}). Для координаційних сполук 1–4 характерним є наявність в ІЧ-спектрах інтенсивних смуг поглинання з максимумом в інтервалі 1670–1663 cm^{-1} , а

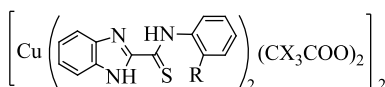
також в інтервалі 1196–665 см⁻¹, що відносяться, відповідно, до валентних коливань карбоксильної та тригалогенметильної групи.

Таблиця 1 – Фізико-хімічні властивості комплексних сполук купруму(II) загальної формули

Сполука	R	X	Колір кристалів	Вихід, %	T _{пл.} (з розкл.), °C	Знайдено, %			Брутто-формула	Вирахувано, %		
						N	S	Cu		N	S	Cu
1	o-OCH ₃	Cl	зелений	90,3	245 – 250	8,92	6,41	6,31	C ₆₈ H ₅₂ Cl ₁₂ N ₁₂ O ₁₂ S ₄ Cu ₂	8,80	6,70	6,70
2	o-Cl	F	світло-коричневий	87,7	245 – 256	9,54	7,26	7,62	C ₆₄ H ₄₀ Cl ₄ F ₁₂ N ₁₂ O ₈ S ₄ Cu ₂	9,71	7,40	7,40
3	o-Cl	Cl	зелений	90,5	250 – 254	8,49	6,88	6,77	C ₆₄ H ₄₀ Cl ₁₆ N ₁₂ O ₈ S ₄ Cu ₂	8,71	6,64	6,64
4	o-Cl	Br	темно-зелений	91,7	218 – 224	6,46	5,04	5,12	C ₆₄ H ₄₀ Cl ₄ Br ₁₂ N ₁₂ O ₈ S ₄ Cu ₂	6,82	5,20	5,20
5	o-Cl	H	зелений	92,0	220 – 226	10,8 9	8,22	8,58	C ₆₄ H ₅₂ Cl ₄ N ₁₂ O ₈ S ₄ Cu ₂	11,10	8,45	8,45

Таблиця 2 – ІЧ-спектри комплексних сполук купруму(II) загальної формули

Сполука	R	X	ν(NH), см ⁻¹		Коливання групи C(=S)NH, см ⁻¹			ν(C=N) _{ret.} , см ⁻¹	ν(COO ⁻), см ⁻¹	ν(CX ₃), см ⁻¹
			C(=S)NH	NH _{ret.}	смуга «B»	смуга «D»	смуга «E»			
1	o-OCH ₃	Cl	3380ср 3210ср	3060ср	1602с 1500с 1460с	1325с 1170ср	960ср 790сл 740с	1635ср	1670с	830с
2	o-Cl	F	3280с 3200с	3115с 3060с	1567ср 1492ср 1440ср	1320ср 1280ср	946ср 765ср 745с	1610ср	1670с	1196с 1147ср
3	o-Cl	Cl	3370 3200	3020с	1570ср 1440ср	1330ср 1150ср	970ср 740с	1615ср	1670с	833с
4	o-Cl	Br	3150 3020	3100с 3050ср	1575ср 1440ср	1330с 1120ср	950ср 745с	1615ср	1663с	665ср
5	o-Cl	H	3205 3050	3020ср	1550ср 1420ср	1305ср 1110сл	950ср 740с	1630	1665с	826с

Синтезовані сполуки були досліджені в складі мастильних композицій на основі індустріальної оливи I-40A. Встановлено, що введення метал-хелатів [Cu(HL)₂(CX₃COO)₂]₂ в концентрації 0,15–0,25 % мас. суттєво покращує експлуатаційні характеристики базової оливи: коефіцієнт тертя зменшується у 1,7–5,8 рази, а зношення – в 2,0–7,5 рази, що дає можливість розглядати синтезовані змішанолігандні комплексні сполуки купруму(II) на основі ариламідів бензімідазол-2-тіокарбонової кислоти і тригалогенкарбонових кислот як перспективні добавки до індустріальних оливи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ранський А. П. Координаційні сполуки деяких 3d-металів з ароматичними та гетероциклічними тіоамідами : дис. ... докт. хім. наук : 02.00.01 / Ранський А. П. – Дніпропетровськ, 2003. – 327 с.
2. Композиційні мастильні матеріали на основі тіоамідів та їх комплексних сполук. Синтез. Дослідження. Використання / за заг. ред. А. П. Ранського. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 325 с.

Гордієнко Ольга Анатоліївна – канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри хімії та хімічної технології, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, email: olha.hordienko@gmail.com

Ранський Анатолій Петрович – доктор хім. наук, професор, завідувач кафедри хімії та хімічної технології, Вінницький національний технічний університет

Olga A. Gordienko – Ph.D. (Eng.), Docent, Associate Professor at the Department of Chemistry and Chemical Technology, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: olha.hordienko@gmail.com

Anatoliy P. Ranskiy – Dr. Sc. (Chem.), Professor, Head of the Department of Chemistry and Chemical Technology, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.